

Socialförvaltningen
Beslutsunderlag

Handläggare:
Sofia Venemalm

Datum:
2019-02-05

Diarienummer:
SCN-2019-0086

Mottagare
Socialnämnden

Förslag om att förstärka TRIS- tjejeers rätt i samhällets överenskommelse om partnerskap med socialnämnden (IOP)

Förslag till beslut

Socialnämnden föreslås besluta

- att** godkänna förslag till förstärkning av överenskommelse om partnerskap mellan TRIS och socialnämnden för perioden 2019-02-25 till och med 2019-12-31,
- att** förstärkningen av överenskommelsen införlivas i nuvarande IOP och förlängs inför nästa överenskommelseperiod,
- att** finansiera utökningen av överenskommelsen (IOP) med 1 mnkr,
- att** sända föreliggande förslag till förstärkning av IOP:et mellan socialnämnden och TRIS för kännedom till arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen samt kulturförvaltningen, samt
- att** föreslå för kommunstyrelsen att uppdra till socialnämnden att upprätta en handlingsplan för hedersrelaterat våld och förtryck.

Sammanfattning

År 2015 uppdrog förvaltningen till TRIS- tjejeers rätt i samhället att kartlägga förekomsten av våldsutsatthet med särskild fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer bland unga i Uppsala.

Utifrån de resultat som kartläggningen visat föreslås att befintligt IOP- idéburet offentligt partnerskap, med TRIS förstärks med 1 mnkr. I syfte att stärka TRIS befintliga roll som förebyggande, stödjande och rådgivande instans gentemot socialtjänsten samt till att skapa utrymme för en öppen ingång för råd- och stöd till barn, unga och kvinnor som lever med ett begränsat livsutrymme och som utsätts/riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Föredragning

År 2015 uppdrog förvaltningen till TRIS- tjejers rätt i samhället att kartlägga förekomsten av våldsutsatthet med särskild fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer bland unga i Uppsala. TRIS har låtit verksamhetschef och doktorand Mariet Ghadimi genomföra en kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot unga i Uppsala. Kartläggningen lyfter särskilt tvångsäktenskap, barns ofrihet i vardagen samt vad unga tycker om lagen om tvångsäktenskap som trädde i kraft 1 juli 2014. I relation till resultatet har en rapport tagits fram. Rapporten har en jämförande och beskrivande ansats. Fokus för rapporten är unga med villkorade möjligheter att välja partner och hur de svarat kring olika former av våldsutsatthet, ofrihet i vardagen och i frågor om lagstiftning, jämfört med unga som inte uppgett begränsningar i valet av partner.

Kartläggningen baseras på ett redan utformat enkätformulär. Enkätformuläret har tagits fram under ledning av docent Sara Högdin på Halmstad universitet inom ramen för en storstadsstudie som genomförts i Stockholm, Göteborg och Malmö. I projektgruppen för framtagande av enkätformuläret ingick docent Astrid Schlytter, filosofie doktor Devin Rexvid, doktorand Mariet Ghadimi samt projektassistent My Bodell.

Sammanfattning av kartläggningen och rapporten

Kartläggningen omfattar samtliga elever som under våren 2018 gick i årskurs nio i kommunala skolor i Uppsala tätort. 1063 ungdomar har besvarat enkäten och totalt 13 skolor har deltagit i studien. Det externa bortfallet är 9 procent och det interna bortfallet mellan 1 till 4 procent. Medverkande elever har under ett fristående lektionstillfälle, både skriftligt och muntligt informerats om att deras medverkan i studien är frivillig och att enkätundersökningen genomförs anonymt. De elever som vid genomförandet av enkätundersökningen var fyllda 15 år har personligen lämnat sitt samtycke till att delta. Enkäten har utförts klassvis och i pappersformat. Det har funnits möjlighet att kontakta kuratorerna på respektive skola, forskarrepresentanter och frivilliga organisationer om enkätens frågor väckt tankar och/eller obehag.

En fråga som är central för förståelsen av hedersrelaterade normer och begränsningar är föreställningar om relationen mellan begreppen rykte, oskuld och heder. Förståelsen av oskuld som avgränsad till kvinnlig kyskhet och på vilket sätt det påverkar flickors handlingsmöjligheter har uppmärksammats i tidigare studier. Ryktet om den förlorade oskulden oavsett sanningshalten i detta rykte är vad Eldén menar är den kulturella kärnan för vad som är vanhedrande.

I kartläggningen mäts kravet på oskuld med frågan: *Förväntas du vänta med sex tills du gifter dig för din familj eller släkt?* Kravet på oskuld är en markör som framhäver skillnader i de förväntningar som finns på ungdomar. Kartläggningen visar att det finns tydliga könsskillnader och skillnader när hänsyn tas till föräldrars födelseland i förväntningar som omfattar oskuldskrav. Det övergripande resultatet visar att var femte flicka (20%) och var tionde pojke (10%) förväntas vänta med sex tills de gifter

sig.¹ Långt större andel flickor (66%) än pojkar (35%) med *utomnordiskt* födda föräldrar förväntas vänta med sex tills de gifter sig.

Ytterligare en central fråga för kartläggning är huruvida ungdomar som har ett oskuldskrav i större utsträckning också är oroliga över att inte få bestämma vem de ska gifta sig eller leva tillsammans med i framtiden. Resultatet visar ett tydligt samband mellan ett uttalat oskuldskrav och upplevd oro över att inte få bestämma sin framtida partner. Både flickor (41%) och pojkar (31%) i oskuldsnormsgruppen (det vill säga de ungdomar som har ett oskuldskrav) är i mycket större utsträckning oroliga över att inte få bestämma sin framtida partner. Signifikant *lägre* andel flickor (1%) och pojkar (4%) i kontrollgruppen (ungdomar som inte omfattas av ett oskuldskrav) uppger oro över att inte få bestämma sin framtida partner.

Social och fysisk segregation mellan könen och tidig äktenskapsålder där unga kvinnor och unga män har begränsade möjligheter att fritt välja sin framtida partner är vanligt förekommande bland grupper som ställer sig bakom hedersrelaterade normer och begränsningar. Ungdomars möjligheter att fritt få välja sin framtida partner mäts i denna kartläggning med frågan: *Vem bestämmer vem du ska gifta dig med eller leva tillsammans med i framtiden?*

I denna fråga går det en skarp skiljelinje mellan ungdomar med föräldrar födda i Norden och ungdomar som har föräldrar födda utanför Norden. Bland ungdomar med föräldrar födda utanför Norden uppger 39 procent av flickorna och 38 procent av pojkarna att deras val av framtida partner är villkorat. Detta är ett resultat som förenar flickor och pojkar med föräldrar födda utanför Norden. Den stora skiljelinjen mellan nämnda flickor och pojkar finns bland unga som svarat att det är *familjen* som bestämmer deras framtida partner. Lite mer än var femte flicka (22%) och fyra procent av pojkarna med utomnordiskt födda föräldrar svarar så. Siffrorna är alarmerande eftersom sannolikheten att tvingas till äktenskap ökar bland unga som inte har möjlighet att välja sin framtida partner själv. Ingen flicka med föräldrar födda i Norden eller en förälder född utanför Norden har svarat att familjen väljer deras framtida partner.

Bedömning

Utifrån de resultat som kartläggningen visar och utifrån socialnämndens uppdrag för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck föreslår förvaltningen att befintligt IOP- idéuret offentligt partnerskap, med TRIS förstärks med 1 mnkr. Detta i syfte att stärka TRIS befintliga roll som förebyggande, stödjande och rådgivande instans gentemot socialtjänsten samt att skapa utrymme för en öppen ingång för råd- och stöd till barn, unga och kvinnor som lever med ett begränsat livsutrymme och som utsätts/riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

¹ Den femgradiga svarsskalan har kodats om så att ungdomar som har svarat "stämmer inte alls" respektive "stämmer ganska dåligt" har slagits ihop och utgör gruppen som *inte* omfattas av oskuldskrav och utgör därmed *kontrollgruppen*. Ungdomar som svarat "stämmer ganska bra" respektive "stämmer absolut" utgör gruppen som omfattas av ett oskuldskrav och kallas för *oskuldsnormsgruppen*. Ungdomar som svarat att de *inte vet* redovisas inte i figurer och löpande text. Här redovisas flickor och pojkar som svarat att de *inte vet* om de omfattas av ett oskuldskrav. Flickors svar: *föräldrar födda i Norden* åtta procent, *en förälder född utanför Norden* nio procent, *föräldrar födda utanför Norden* 16 procent. Pojkars svar: *föräldrar födda i Norden* 16 procent, *en förälder född utanför Norden* 26 procent, *föräldrar födda utanför Norden* 31 procent.

Inom ramen för förstärkningen av överenskommelsen föreslås TRIS få ett stärkt uppdrag i att arbeta och samverka med skolan, både grund- och gymnasieskolan med särskilt fokus på de lägre åldrarna. TRIS föreslås få ett särskilt uppdrag att utbilda främst elevhälsans personal i hedersrelaterat våld och förtryck men också övrig skolpersonal som i det dagliga arbetet möter den målgrupp som kartläggningen visar är direkt utsatta för hedersvåld.

Nämnden har beslutat att handlingsplan mot *”kvinnofridskränkningar, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck”* ska revideras år 2019 (SCN-2018-0416). I samband med revideringen av handlingsplanen, i samarbete med TRIS, övriga berörda förvaltningar, organisationer och myndigheter ska kartläggningens resultat särskilt ska beaktas och relevanta mål och åtgärder tas fram. I samband med detta ska även indikatorer knytas till respektive mål, och åtgärd. Detta för att planen ska vara möjlig att följa upp och för att respektive nämnd- och förvaltnings ansvar ska bli tydligt.

I enlighet med de åtgärder handlingsplan mot *”kvinnofridskränkningar, våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck”* (KSN-2016-0315) ska förvaltningen stärka sitt strategiska och samordnande uppdrag mot kommunen i att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningen bedömer vidare att samverka med berörda organisationer och myndigheter så som TRIS- tjejers rätt i samhället, Uppsala kvinnojour, mottagningen mot våld (MVU) region Uppsala, Länsstyrelsen i Uppsala län, polisen, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) med flera behöver förstärkas ytterligare. Förvaltningen kommer under 2019 att tillsätta en arbetsgrupp i syfte att förstärka befintliga samarbeten samt skapa nya plattformar för samarbeten i frågor som avser hedersrelaterat våld och förtryck.

Ekonomiska konsekvenser

Utökningen av partnerskapet finansieras ur nämndens riktade medel för att förebygga och intensifiera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utökningen av överenskommelsen finansieras med 1 miljon kronor.

Socialförvaltningen

Kaisa Björnström
Direktör